

ÚVOD

Kolegové, rodiče,

Publikace, kterou držíte v rukou, je určena pro učitele mateřských škol, případně učitele přípravných tříd základních škol. Jejím obsahem jsou pracovní listy vytvořené speciálně pro děti, jejichž mateřským jazykem není čeština, nicméně své využití naleznou i u dětí česky hovořících. Nedílnou součástí publikace tvoří metodický manuál, v kterém je nejen popsáno, jak s jednotlivými listy pracovat, ale jsou v něm také předloženy návrhy na další činnosti vedoucí k rozvoji daného okruhu slovní zásoby.

V čem je předškolní období důležité pro výuku cizího jazyka? V tomto období (mezi 2. a 8. rokem života) se dotváří většina nervových spojů a dítě si nejjednodušeji osvojuje řeč. Postupně se pak tato schopnost začíná vytrácet. V tomto období se děti učí mimoděk, nápodobou, odposlechem a opakováním.

CO JE OBSAHEM?

Pracovní sešit obsahuje 13 témat s následující slovní zásobou:

- části těla: ruka, noha, ucho, oko, pusa, nos;
- ve školce: dveře, okno, židle, stůl, postel, záchod, umyvadlo, skříň;
- moje rodina: babička, dědeček, matka, otec, dívka, chlapec;
- ovoce: jablko, hruška, jahoda, banán, třešně, pomeranč, citron, hroznové víno;
- zelenina: paprika, rajče, hrášek, mrkev, okurka, brambora, dýně, ředkvička;
- oblečení: triko, bunda/mikina, kalhoty/tepláky, šaty, bačkory, boty, kalhotky/boxerky, ponožky;
- domácí zvířata: pes, kočka, prase, kráva, králík, ovce, slepice, kůň;
- lesní zvířata: ježek, zajíc, divoké prase, medvěd, žába, veverka, liška, myš;
- doprava: auto, jízdní kolo, loď, letadlo, raketa, létající balon, autobus, vlak;
- barvy: žlutá, oranžová, červená, bílá, modrá, zelená, hnědá, černá;
- počasí: jasno, zataženo, větrno, sněžení, déšť, bouřka;
- roční období: jaro, léto, podzim, zima;
- pohádky: Červená Karkulka, O neposlušných kůzlátkách, O koblížkovi (text pohádek není součástí).

Témata byla vybrána tak, aby zahrnovala slovní zásobu, se kterou se žák s OMJ bude nejčastěji setkávat při příchodu do předškolního zařízení. Dále byly zvoleny takové oblasti, s nimiž se v průběhu roku v mateřské škole nejčastěji pracuje. Každé téma začíná slovní zásobou a pokračuje několika pracovními listy. Ty se zaměřují kromě samotné výuky českého jazyka i na rozvoj zrakového vnímání, logického myšlení, grafomotoriky, předmatematických představ, pravolevé orientace, jemné motoriky nebo práce s dechem.

Každý pracovní list je opatřen instrukcí, jakým způsobem ho použít. Součástí pracovního sešitu je i metodická příručka, která specifikuje vzdělávací cíle (výstupy), pracuje s motivací k činnostem a doplňuje cvičení v pracovních listech o další náměty pro práci s dětmi.

JAK PRACOVNÍ LISTY POUŽÍVAT?

Dítě s odlišným mateřským jazykem potřebuje co nejvíce vizuální podpory, aby porozumělo, co se daným pojmem myslí, mělo jasnou představu, o čem se mluví. Díky jednoduchým a srozumitelným obrázkům je schopno porozumět jednotlivým tématům. Pokud je to možné, je dobré doplnit obrázky i reálnými předměty.

Pedagog s dětmi s OMJ pracuje individuálně, nebo ve skupině (skupina max. 8 dětí). Úvodní stránku daného tématu, která obsahuje slovní zásobu, si může nakopírovat a vytvořit si z ní jednotlivé kartičky s obrázky. S těmi lze dále pracovat, vymýšlet různé aktivity (například jejich nakopírováním vytvořit pexeso pro procvičení dané slovní zásoby apod.). List s obrázky se slovní zásobou může také pedagog použít tak, že dítě si vybarví slovo, které již umí. Tento postup pak může velmi dobře sloužit jako zpětná vazba pro pedagoga i pro dítě, co z probírané látky již zvládlo.

Lekce češtiny pro děti s OMJ by měla trvat cca 30–60 minut a měla by mít stále pevnou strukturu: úvod, opakování slovní zásoby z minulé lekce, hlavní výuková část, závěr a rozloučení. Novou slovní zásobu je třeba s dětmi neustále opakovat. Aby byla zachována pozornost dětí, je třeba střídát klidové a pohybové činnosti. Lekce je nejlepší zařazovat dopoledne, kdy má dítě nejvíce energie a není tolik unavené. Jelikož děti s OMJ neovládají český jazyk, musí se velmi soustředit, a bývají tudíž snáze a rychleji unavitelné.

Pro děti s OMJ i jejich pedagoga je užitečné, pokud slovní zásoba následně koresponduje s probíraným tématem při řízené činnosti. Dítě pak již při řízené činnosti tolik netápe a má alespoň nějakou představu, o čem se mluví.

S vyplněnými pracovními listy je vhodné pracovat v průběhu celého roku, vracet se k nim, vytvořit z nich dítěti zvláštní sešit nebo portfolio. Dítě může např. na škále, kterou si pedagog připraví, ohodnotit, jak ho práce s pracovním listem bavila, nebo nebavila.

ZÁSADY PRÁCE S DÍTĚTEM S OMJ

- Pedagog mluví nahlas, pomalu, zřetelně artikuluje a řeč doprovází výraznými gesty a mimikou.
- Pokyny udává jednoduché a ve stále stejné formě.
- Měl by se vyvarovat zdvořilých a hovorových výrazů.
- Pokud se dítě snaží hovořit v českém jazyce, neupozorňuje ho pedagog na chyby, ale zopakuje po něm slovo či větu ve správném tvaru.
- Důležitá je motivace a poskytnutí pocitu, že je dítě úspěšné. Učitel chválí i velmi malé pokroky. Zvláště pak u dětí, které odmítají v českém jazyce hovořit. I s těmi ale pedagog pracuje, jelikož si dítě obohacuje pasivní slovní zásobu.
- Některé děti začnou hovořit až po delší době. Potřebují delší čas na adaptaci apod. Pokud dítě s OMJ nechce mluvit, může ho pedagog do činnosti s ostatními dětmi zapojit i jiným způsobem. Může mu vymyslet nějakou náhradní činnost, při které dítě nemusí mluvit, např. pomáhá pedagogovi uklízet či chystat pomůcky, při zpěvu dostane jednoduchý rytmický nástroj apod. Důležité je, aby se dítě cítilo přijímáno a součástí skupiny.
- Je také dobré, když do výuky pedagog zařadí aktivity, při kterých není tolik vyžadováno porozumění řeči a lze využít nápodobu, např. aktivity s hudbou, rytmizace. Pro lepší zapamatování nové slovní zásoby pedagog zařazuje do výuky písničky a říkadla.
- Veškerá práce s dětmi probíhá formou hry.

Přejeme vám, aby se vám i dětem s pracovním sešitem dobře pracovalo.